8D04208 «Қазақстандық құқықтың дамуының заманауи үрдістері» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған «Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар (қылмыстық-құқықтық және криминологиялық аспектілері» тақырыбына жазылған Қамбаров Азамат Қамбарұлының диссертациялық жұмысына

РЕСМИ РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ПІКІРІ

№	критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландыратын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету).	«Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар (қылмыстық-құқықтық және криминологиялық аспектілері)» зерттеу тақырыбы ғылымды дамытудың басты бағытына сәйкес келеді және Қазақстан Республикасының «Киберқауіпсіздік тұжырымдамасы – «Қазақстанның киберқалқаны»» бекітілген қаулысы, 2017 жылғы 30 маусымдағы № 407 тұжымдамасымен, Қазақстан Республикасының «Ақпараттандыру туралы» заңы – 2015 жылғы 24 қарашадағы № 418-V заңымен, сондай-ақ Қазақстан Республикасының 2050 жылға дейінгі даму стратегиясымен тығыз байланыста.
2	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады. Диссертацияның негізгі қағидаларының,

			нәтижелері, мен қорытындыларыннның толықтылығына дәлел ретінде ізденушінің аталмыш ғылыми жұмысты орындау барысындағы жарияланған келесі еңбектерінен көруге болады. Зерттеу жұмысының негізгі мазмұны мақаладан оның ішінде 1 мақала Scopus (Elsevier) халықаралық ақпараттық ресурсына кіретін ғылыми басылымдарда, 3 мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті журналында жарияланғандығынан маңыздылығының ашылғандығын байқауға болады.
3	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) Жоғары 2) Орташа 3) Төмен 4) Өзі жазбаған	Диссертациялық жұмыстың өзі жазу деңгейі жоғары. Оны зерттеу барысында алынған нәтижелерден көруге болады.
4	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) Негізделген 2) Жартылай негізделген; 3) Негізделмеген.	1) Негізделген Диссертацияның зерттеу жұмысы логикалық жағынан дұрыс аяқталған және ішкі бірлігі бар кешенді еңбек болып табылады. Диссертацияның өзектілігінің

			негіздемесі негізделген. Зерттеу мақсаттары мен міндеттері қорғауға ұсынылған тұжырымдар орынды. Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілікті реттейтін нормативтік құқықтық базаны талдаған және Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтарға қарсы күрестің шетелдік тәжірибесіне салыстырмалы талдау жасалған.
		4.2 Диссертация мазмұны 1) айқындайды 2) жартылай айқындайды 3) айқындамайды	1) Айқындайды. Диссертацияның мазмұны жан-жақты және логикалық құрылыммен сипатталады. Зерттеу барысында тақырыптың барлық негізгі аспектілері қамтылып, қойылған мақсаттар мен міндеттерге сай ғылыми тұрғыда дәйектелген. Диссертацияның мазмұны тақырыпты толықтай ашуға бағытталған және зерттеудің мақсаты мен міндеттеріне сәйкес айқын құрылымда баяндалған. Әрбір тарау нақты мәселелерді талқылауға

			және оларды шешудің ғылыми негізделген жолдарын ұсынуға арналған. Мазмұнның жүйелілігі мен логикалық бірізділігі жұмыстың жоғары деңгейде орындалғанын көрсетеді.
		4.3 Мақсаты мен міндеттері 1) сәйкес келеді 2) жартылай сәйкес келеді 3) сәйкес келмейді	1) Сәйкес келеді Диссертациялық зерттеудің тақырыбына сәйкес зерттеудің мақсаты тұжырымдалып, міндеттері айқындалды.
		4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан 2) жартылай байланысқан 3) байланыс жоқ	1) Толық байланысқан Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері бір-бірімен толық байланысты және қойылған мақсаттар мен міндеттерге сәйкес келеді, диссертация тақырыбын дәйекті түрде ашады.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) Сыни талдау бар 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	1) Сыни талдау бар. Автор ұсынған жаңа шешімдер (әдістер) белгілі шешімдермен салыстырғанда негізделген және бағаланған. Алынған нәтижелер ғылыми және теориялық негізделген. Зерттеу барысында диссертация жасаған талдаулар мен тұжырымдар нақты

			және ақпараттық болып табылады.
5	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады) 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	1) толығымен жаңа 1-нәтижені толығымен жаңа деп есептеуге болады.Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы мен Киберқауіпсіздік тұжырымдамасының жүзеге асуын ескере отырып, автормен ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтың теориялық сипатта авторлық анықтамасы берілген. 2- нәтиже жаңа болып табылады, себебі диссертант «ҚР Қылмыстық кодексіне терең талдаулар жасай отырып «киберқылмыс», «компьютерлік коммуникация», «киберқауіпсіздік» ұғымдарымен толықтыруды ұсынып отыр. Сонымен қатар, ҚР Қылмыстық кодексінің 3 бабының 38 тармағына 205,206,208 баптарымен толықтыру яғни ірі залал және ірі мөлшер ретінде айлық есептік көрсеткіштен бір мың есе асатын мүлік құны немесе залал мөлшері ретінде

			өзгерістер енгізу ұсынып отыр. 3- нәтиже. Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтардың объективтік немесе субъективтік белгілерін талдап ҚР ҚК-нің 205-бабының 4-бөлігіне ауыр зардаптарға әкеп соққан дәл сол іс-әрекет, адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен, бірнеше рет жасалған іс әрекеттерді ұсынып отыр. 4 – нәтиже. Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтармен күресу бойынша келесі іс-шараларды ұсынады. Халықаралық ынтымақтастықты нығайту яғни трансшекаралық киберқылмысқа қарсы күреске бағытталған халықаралық келісімдер мен конвенцияларды ратификациялауды ұсынып отыр. Сонымен қатар Профилактикалық мониторинг жүйесін енгізу, Оқу жоспар бағдарламасын әзірлеу, Халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру.

		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табылады ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады) 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	1) Толығымен жаға; Диссертациялық жұмыстың қорытынды тұжырымдары толығымен жаңа, өйткені автор Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар түсінігіне авторлық анықтама ұсынған.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады) 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	1) Толығымен жаңа; Диссертацияның ғылыми нәтижелері, тұжырымдары мен ұсыныстары негізделген және сенімді. Бұл ғылыми зерттеулерге қойылатын талаптардың сақталуымен расталады, жалпы ғылыми зерттеу әдістерін қолдану, қарастырылып отырған мәселенің теориясы мен тәжірибесіне үлкен үлес қосқан шетелдік және отандық ғалымдардың еңбектерін пайдалану, негізгі ережелерді жариялау арқылы анықталады.
6	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлеледемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлеледемелерде негізделген.

7	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді 2) шамамаен дәлелденді 3) шамамен дәлелденбеді 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ; 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар 2) орташа 3) кеі. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) иә; 2) жоқ.	7.1 Диссертация бойынша әр қағидат дәлелденген. Құқықтық статистика және арнайы есепке алу органдарының мәліметтері бойынша (qamqor.gov.kz), ақпараттық байланыс саласындағы заңсыз қол сұғу мәселесіне байланысты статистикалық мәліметтерді саралап, қорытынды жасалған. 7.2 Диссертациялық жұмыс тривиалды болып табылмайды. 7.3 «Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар (қылмыстық-құқықтық және криминологиялық аспектілері)» тақырыбында жазылған диссертациялық жұмысты толық жаңа деп есептеуге болады, себебі антиплагиат жүйесіндегі тексеру көрсеткіштері 84%. 7.4. Қолдану деңгейі кең. 7.5 Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған.
8	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) иә; 2) жоқ.	1) Иә Методологияны таңдау негізделген және диссертациялық зерттеудің кіріспесінде толығымен

			сипатталған. Қойылған міндеттерді шешу және қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін жалпы ғылыми және арнайы-ғылыми принциптер мен таным әдістерінің кешені пайдаланылды, олардың әрқайсысы пәнді объективті және жан-жақты зерттеуге мүмкіндік берді.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) иә; 2) жоқ.	1) Иә Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық) 1) иә; 2) жоқ.	1) Иә Диссертациялық жұмыста жүргізілген зерттеулердің нәтижелері қорғауға ұсынылатын ұсынымдарда қарастырылған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге	Маңызды мәлімдемелер өзекті және сенімді ғылыми әдебиеттерге

		сілтемелермен расталған/ішінара расталған/расталмаған	сілтемелермен расталады. Әдебиеттер тізімінде диссертацияда сілтемелер, көшіріп алулар, дәйексқздер жазылған, полемика келтірілген 169 дереккөз бар. Автордың көзқарасы ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтарының ерекшеліктерін теориялық және әдіснамалық зерттеуде де, диссертация тақырыбын жан-жақты шолу нәтижелері бойынша тәжірибелік талдау мен ұсыныстар әзірлеуде де байқалады.
		8.5 Пайдаланған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Пайдаланған әдебиет көздері әдеби шолу үшін жеткілікті, өйткені диссертациялық жұмыс тақырыбындағы іргелі жұмыстар зерттелді. Әдеби шолуда кейбір авторлардың Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтарды саралау мәселесі туралы көзқарастарын салыстыру келтірілген.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) иә; 2) жоқ.	1) Иә Диссертациялық жұмыстың теориялық маңызы жоғары, диссертация бойынша ұсынылған

			тұжырымдар толықтай дәлелденген. Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтардың қылмыстық – құқықтық және криминологиялық аспектілерін толық зерттеліп, толықтырулар мен өзгертулер жасалған. Жүргізілген теориялық зерттеу, отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми еңбектерінің теориясын талдау болашақ зерттеушілер үшін қосымша ақпарат алуға мүмкіндік береді.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) иә 2) жоқ	1) Иә Диссертацияның тәжірибелік маңызы бар және алынған нәтижелерді тәжірибеде қолдану ықтималдығы жоғары.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады) 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	1) толығымен жаңа; Практикаға арналған ұсыныстар жаңа, ғылыми әдебиеттердің кең спектірін, сондай-ақ заңнамалық база мен статистикалық мәліметтерді талдауға негізделген
10	Жазу және рәсімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) Жоғары 2) Орташа 3) Орташадан төмен 4) төмен	Академиялық жазудың сапасы жоғары. Автор өз ойларын қысқа, сондай-ақ жеткілікті сенімді ғылыми мәтін арқылы жеткізе және негіздей алады. Бұл диссертациялық жұмыс

			ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау Комитетінің «Академиялық дәрежені тағайындау ережесінің» 2 бөлімінде көрсетілген талаптарына жауап береді.

Қорытынды: Диссертациялық зерттеу жұмысының мазмұны және рәсімделуі 2011 жылғы 31 наурыздағы Қазақстан Республикасы «Білім және ғылым министрінің бұйрығымен бекітілген «Ғылым дәрежелер беру ережесі» талаптарына және ғылыми мамандық паспортына сәйкес келеді.

Диссертация ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар мәселелерін жетілдіруге бағытталған жаңа, ғылыми негізделген ұсыныстарын, қортындыларын, теориялық және тәжірибелік нәтижелерін қамтитын кешенді зерттеу жұмысы болып танылады.

Қамбаров Азамат Қамбарұлының «Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар (қылмыстық-құқықтық және криминологиялық аспектілері)» тақырыбына жазылған диссертациялық жұмысы жоғары ғылыми бағалануға, сондай-ақ оның авторы 8D04208 «Қазақстандық құқықтың дамуының заманауи үрдістері» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп санаймын.

Ресми оппонент,
заң ғылымдарының кандидаты,
Л.Н. Гумилев атындағы
Еуразия ұлттық университеті
қылмыстық құқықтық пәндер
кафедрасының доценті: **Муратханова М.Б.**

Қолын куәландырамын
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАДР ҚЫЗМЕТІ
«09» 12 2024 г.